
A, Á

áb, áv A bibliai zsidó időszámítás 5., a mai (zsinagógai) gyakorlat 11. hónapja (kb. júl.–aug.).

abaddon A Bibliában a halottak birodalma, ill. az angyal, aki az alvilág mélysége felett uralkodik.

abba **1.** Atya, Isten arámi nyelvű megszólítása egyes újszövetségi szövegrészletekben {pl. Róm 8,15}. **2.** Papok megszólítása a görögkeleti egyházban.

abbé (*régies*) Francia katolikus világi pap címzése.

Ábel Ádám és Éva második fia, Káin öccse. Az emberi erőszak első áldozata.

Abélard, Pierre Francia skolasztikus filozófus (1079–1142). Párizsban filozófiát tanított, túlzott racionalizmusa miatt eretnekséggel vádolták. Az őt ért támadásokról és Héloïse-hez fűződő legendás szerelmi kapcsolatáról és az őt ért brutalitásról a *Szerencsétlenségeim története* című önéletrajzában számol be.

abjuráció Megtagadás, visszavonás.

ablegátus (*régies*) Pápai különmegbízott, de nem diplomáciai és joghatósággal felruházott követ.

ablutio [ablúció] Purificatio; kultikus tisztaságot célzó mosakodás, lemosás, öblítés.

Ábrahám Bibliai személy, pátriárka, a zsidó nép legendás ősapja. Felesége Sára, fiuk Izsák. {Ter 12–13}

abrenunciáció Ellentmondás, ellene mondás „az ördögnek és minden incselkedésének” a keresztségi fogadásban.

absolutio generalis [abszolúció generálisz] Általános feloldozás (egyszerre sok embernek) a bűnök alól a katolikus egyházban.

abszolúció Feloldozás (a gyónásban), bűnbocsánat.

abszolútum Isten.

Actio Catholica [akció katolika] A katolikus híveknek az egyházi hatóság irányításával működő szervezete; XI. Piusz pápa hívta életre 1922-ben. Célja a világi hívek tömörítése, a hitélet elmélyítése, a katolicizmus terjesztése.

Ádám és Éva Az első emberpár a bibliai elbeszélés szerint. Mózes I. könyve szerint Isten megteremtette a világot, ezen belül a föld porából Ádámot, majd társtalanságának enyhítésére – az oldalbordájából – az aszszonyt, Évát. Ádám és Éva az édenben (a paradicsomban) tökéletes boldogságban éltek, ám a kígyó, azaz a Sátán rábeszélésére, Isten parancsa ellenére ettek a Tudás fájának tiltott gyümölcséből, ezért Isten kiűzte onnan őket. Gyermekeik Káin és Ábel. A keresztény felfogás szerint az édenkerti történet a „bűnbeesés”, ezért az ember „eredeti bűn”-nel születik. {Ter 1,27; Ter 3,20; Gal 3,28}

adamita **1.** Ókori minta nyomán alakult középkori eretnek szekta, melynek tagjai vagyon- és nőközösségben éltek, és nem viseltek ruhát. **2.** E szekta tagja.

ádár A bibliai zsidó időszámítás 12. (szökőévben 12. és 13.) hónapja, a mai (zsinagógai) gyakorlat szerint a 6. hónap (kb. febr.–márc.).

adhortatio [adhortáció] Intés, intő beszéd, buzdítás.

aditon Szent terület, belső szentély az ókori görög templomokban.

ad limina apostolorum [ad limina aposztolórum] Egy nemzet püspökeinek a római Szentszéknél tett hivatalos látogatása, amely ötvenként kötelező, tkp. 'az apostolok küszöbéhez'.

Ad maiorem Dei gloriam [ad majórem dei glóriam] 'Isten nagyobb dicsőségére', a jezsuita rend jelmondata, szokásos rövidítése: AMDG. Változat: Omnia ad maiorem Dei gloriam ('mindent Isten nagyobb dicsőségére').

adminisztrátor <Katolikusoknál és görögkeletiekénél> valamely egyházmegye vagy egyházközség ideiglenesen, helyettesként kinevezett vezetője, kormányzója, feje. Apostoli adminisztrátor: egy egyházmegye pápa által, de ideiglenes jelleggel kinevezett kormányzója (nem feltétlenül püspök).

Adonáj Úr, Isten egyik neve, megszólítása az Ószövetségben, amelyet a Jahve (JHWH) név helyett használtak.

adopcianizmus Korai keresztény eretnek tan, amely szerint Jézust csak megkeresztelkedésekor fogadta fiává az Atyaisten.

adoráció Csak Istennek kijáró imádás, magasztalás és hálaadás a katolikus gyakorlatban.

advent Úrjövét. A karácsonyt (december 25.) megelőző negyedik vasárnapal kezdődő időszak. Első vasárnapja a katolikus egyházi év kezdete.

adventista A baptisták felekezetéből 1845-ben kivált, Krisztus második eljövetelére váró, ezt hirdető, amerikai eredetű protestáns szekta. Jellegzetes szokásaik: a szombat megünneplése, felnőttek keresztelése, szeszes italoktól, sertéshústól való tartózkodás.

advocatus Dei [advokátusz dei] 'Isten ügyvédje'; 1983 előtt a szentté vagy boldoggá avatási perben az a hittudós volt, aki bizonyítani igyekezett a szentté avatás melletti érveket.

advocatus diaboli [advokátusz diaboli] 'az ördög ügyvédje', 1983 előtt a szentté vagy boldoggá avatási perben az a kánonjogász volt, aki cáfolni igyekezett a szentté avatás mellett szóló érveket. Ma a *promotor iustitiae* (kvázi ügyész) ügyel arra, hogy az eljárás megfeleljen az előírásoknak, és az esetleges negatívumok se kerüljék el az illetékesek figyelmét.

aer A szentségtartót takaró fehér vagy gazdagon hímzett fátyol a görögkeleti egyházban.

agalma Áldozati ajándék az antik görögöknél.

agapé **1.** Szeretlaka, közös lakoma a szegények megvendégelésével az ókeresztény egyházban Krisztus halálának emlékére, az utolsó vacsora mintájára. **2.** Napjainkban: a liturgikus események, szertartások (keresztelő, temetés stb.) után az eseményen részt vevők, a hozzátartozók számára vendégség.

ágazatos hittan (Csak ebben az állandósult szókapcsolatban, főleg protestáns szóhasználatban): a vallás minden fő tételét tárgyaló hittan; dogmatika.

ágenda, agenda Evangélikus szertartáskönyv, amely a szertartás rendjét, imaszövegeket tartalmaz.

aggiornamento [addzsornamentó] 'Frissítés, élénkítés'. A katolikus egyházon belül a spirituális megújulást, intézményi reformot és változást jelenti. XXIII. János pápa nyomán a II. Vatikáni Zsinat kezdte alkalmazni.

agnoéták Ókori eretnek keresztény szekta, amely azt tartotta, hogy Krisztus nem volt mindentudó, hisz maga mondta, hogy nem tudja az utolsó ítélet idejét.

agnoszticizmus Nézet, amely tagadja Isten megismerhetőségét.

Agnus Dei [agnusz dei] **1.** Isten Bíránya, Jézus megnevezése Keresztelő Szent János által {Jn 1,29}. **2.** A katolikus mise állandó része e kezdő szavakkal.

ágostai hitvallás A német lutheránusok teológiai, szertartási, egyházszervezeti hitelveit megfogalmazó, V. Károly császárnak az augsburgi birodalmi gyűlésen (1530) átnyújtott irata. A 16. századi magyarországi evangélikus hitvallásoknak is alapjául szolgált. Augsburgi hitvallás.

Ágoston, Szent Ágoston; Augustinus (354–430) A latin teológia legmeghatározóbb alakja, a négy latin egyházatya egyike. Életművének kiemelkedő darabja a „Vallomások”.

ágostonos regula Szent Ágoston szerzetesi szabályzata.